

Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 10/4 2021 s. 1345-1360, TÜRKİYE

Araştırma Makalesi

KEMAL ÖZER'İN ŞİİRLERİNDE AŞKIN GÖRÜNÜMLERİ*

Elif ÖKSÜZ GÜNEŞ**

Geliş Tarihi: Haziran, 2021

Kabul Tarihi: Ekim, 2021

Öz

Aşk, bireyin zihninde kurguladığı ve arzuladığı ideal sevgili imajına sahip kişilere, durumlara ya da kavramlara karşı hissettiği duygu durumudur. Aşkı tanımlama çabaları, onun bedensel etkilerinin yanı sıra insanın kendini bilme ve ontolojik varlığını kurma gayretleri hususundaki önemini vurgulama üzerine inşa edilir.

Edebî eserler insanın bireysel ve toplumsal varlığını kavramaya çalışır. Kemal Özer, insanı hem bireysel hem de toplumsal kimliği ile şiirlerine yansıtan sanatçılardandır. O, her dönemde evrensel değer taşıyan ve çoğu zaman ölüm, yalnızlık, kıskançlık, toplumsal değerlerin aktarımı temalarının çerçeve anlatısını oluşturan aşkı metinlerine taşır.

Bu çalışmada şairin dünyasındaki düşünsel ve ideolojik değişime paralel olarak aşkın nesnesine bakış açısındaki farklılıklar değerlendirilecek.

Anahtar Sözcükler: Aşk, Kemal Özer, bireysellik, toplumcu gerçekçilik.

REFLECTIONS OF LOVE IN KEMAL OZER'S POEMS

Abstract

Love is the state of emotion that an individual feels towards people, situations or concepts which have the image of the ideal lover that he or she has set up in his/her mind and desires. The efforts to define love are built on emphasizing the importance of human beings in self-knowledge and to establish an ontological existence.

Literary work tries to comprehend the individual and social existence of human beings. Kemal Özer is one of the artists who reflects the human being in his poems both with his individual and social identity. He carries love on his texts that has universal value in every period and often forms the frame narrative of the themes of death, loneliness, jealousy, the transfer of social value.

In this study, in paralel with the intellectual and ideological change in the world of the poet, the perspective differences of the object of love will be evaluated.

Keywords: Love, Kemal Özer, individuality, social realism.

* Bu çalışma "Kemal Özer'in Şiirlerinin İncelenmesi" başlıklı doktora tezinden üretilmiştir.

** Doç. Dr.; Karadeniz Teknik Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
elif.oksuz@hotmail.com

Giriş

Aşk, bireyin zihninde kurguladığı ve arzuladığı ideal sevgili imajına karşı hissettiği yoğunlaşmanın duyguya ve eylemlere yansması durumudur. Kişiyi yaşam enerjisi veren ve ona ivme kazandıran işleviyle hayatta önemli yer tutar. Kişinin başkasıyla özdeşleşme çabalarında duygusal, düşünsel, fizyolojik ya da biyolojik olarak yaşadığı karmaşık yapıdan etkilenmesi ve etkisinin her bireyde farklı şekillerde ortaya çıkması sebebiyle tarif edilmesi zor bir kavramdır. Özneliği/bireyselliği dolayısıyla çoklu değişken yapıya sahip olan aşk, kendini bilme ve ontolojik varlığını kurma gayretleri çerçevesinde çeşitli biçimlerde görünüm kazanır. Temelinde canlıların ruh durumunda değişikliklerine yol açan bu yönelimi tanımlama çabalarında “duygusal-manevi” yönü ve “fiziksel-maddi” boyutu dikkate alınır. Duygusal-manevi yönünde sevgi, bağlılık, romantizm gibi duygular ile dini ve kültürel değerler; fiziksel-maddi boyutunda ise cinsellik, erotizm, fizyolojik, biyolojik etkiler belirleyicidir. Genel olarak “aşırı sevgi ve bağlılık duygusu, sevi” (Türkçe Sözlük, 2005, s. 138) diye tanımlanan aşk, çoğunlukla sevgi, cinsellik ve erotizmle birlikte ya da birbirinin yerine kullanılır. Ancak cinsellik ve erotizm ile farklılıkları vardır; aşk, cinsellik beklentisi bulunmaksızın kişinin tek taraflı da yaşayabileceği bir süreci işaret ederken Bataille’nin “insanlığın hayvansal yönünün uzantısı” (aktaran, Yakupoğlu, 2004, s. 20) şeklinde gördüğü cinsel arzu ise, insanın fizyolojik varlığını başka bir bedenle birleştirmesi, onda kendini görünür kılma isteğinin eyleme dönüşmesi, “ölüm kaygısını azaltma tarzı[dır]” (Yalov’dan aktaran Gürgöz, 2010, s. 66). Bataille üremenin amacını, çocuk sahibi olma kaygısından ayrı bir psikolojik araştırma; insan bilincinde varlığı sorunsallaştıran olgu şeklinde değerlendirirken erotizm ise, aşkı ve cinselliği aynı potada eritme çabası olarak insan varlığının ikilemini çözmeye düzeyine yükseltilir. İnsan varlığının erotizmde aynı anda en yüce ve en aşağı durumla karşı karşıya geldiğine dikkat çeker (Yakupoğlu, 2004, s. 20).

Psikolojik, nörolojik ve biyolojik açıdan kişiyi değişik yollardan etkilediğinden farklı bilim dalları tarafından konu edinilen aşk, “yaşamının zenginliği ve güç kaynağı” (Güçlü ve Uzun vd, 2003, s. 120) olarak insan üzerindeki etkisi bağlamında çeşitli yönleriyle araştırılır. Adler tarafından bireyin yaşam görevlerinden sayılan aşkı, Freud “cinselliğin yüceltilmesi”, Harlow “bağlanma davranışı”, Fromm “ilgi, sorumluluk, saygı ve anlayış”, Tennov “bilişsel etkinliği devre dışı bırakan, geçici bağımlılık ve sevilen kişiye yönelik bedenin verdiği duyarlı tepki” ve Kernberg “kendilik ve nesne tasarımlarının kaynaşmasıyla oluşan duyarlılık, karşıdaki kişiyle özdeşim, karşıdaki insanı ülküleştirme, tutkulu bir özellik taşıyan cinsel-nesne ilişkisi ve süperego yatırımlarından oluşan karmaşık bir duygusal yapı” (Atak ve Taştan, 2012, s. 521-522) olarak anlamlandırır. Bu farklı algılamalar, oluşumu ve gelişimi bakımından da çeşitli biçimlerde sınıflandırılmasına zemin hazırlar. Walster ve Walster aşkı, alev ve kor sembolleri bağlamında tutkulu ve arkadaşça aşk olmak üzere temelde iki gruba ayırır; “tutkulu aşk, bireylerin ilişkilerini tüketen alev, arkadaşça aşkı ise büyük alev söndükten sonra geriye kalan parlak bir kora” (Büyükşahin 2001’den aktaran Tüfekçi, 2008, s. 13) benzetir. Hatfield ve Walster’a göre tutkulu aşk, “derin bir psikolojik uyarılma, yoğun bir duygusal durumdur” (Hatfield’den aktaran Tüfekçi, 2008, s. 10-11). Robert J. Sternberg ise, aşkın *mahremiyet/yakınlık, tutku* ve *bağlılık/karar* olmak üzere üç bileşenden meydana gelen ‘Üçgen Aşk’ kuramını önerir. ‘Mahremiyet’, bağlılık, güven, sıcaklık duygularından; ‘tutku’, cinsel çekiciliği ve tutkulu âşık olma durumundan; ‘bağlılık’, kişinin ilişkiyi sürdürme niyetini yansıtan bilişsel bileşenlerden oluşur. Bu üç unsurun bir araya gelmesi ‘Üçgen Aşk’ kuramı çerçevesinde tanımlanan *Beğenme, Çılgınca Aşk, Boş Aşk, Romantik Aşk, Arkadaşça Aşk, Aptalca Aşk, Mükemmel Aşk ve Aşksızlık* olmak üzere sekiz aşk türünü ortaya

çıkartır. *Beğenmede* yakınlık unsuru vardır ve bir kişinin diğerine tutku ya da uzun süreli bağlılık hissetmeden kendini ona yakın hissetmesi söz konusudur. *Çılgınca Aşkta* tutku unsuru bulunur; kişi, kafasında idealize ettiği kişiye âşık olur. *Boş Aşkta* karar/bağlılık unsuru vardır; birisinin bir başkasını sevdiğine karar vermesi ve bu aşkı devam ettirmesi ancak, ilişkinin yakınlık ve tutku barındırmaması durumudur; uzun yıllar sürmesine rağmen duygusal ve fiziksel çekicilik bağının zaman içinde yok olduğu ilişkiler bu tür aşka girer. *Romantik Aşkta* yakınlık ve tutku unsurları birlikte. Kişiler hem fiziksel hem de duygusal olarak birbirlerine ilgi duyarlar; bağlılık bu aşk türünde önemli değildir; bu tür aşkta -yaz aşklarında olduğu gibi- gelecekte ayrılma ihtimali yüksektir. *Arkadaşça Aşkta* yakınlık ve bağlılık unsurları vardır; uzun süren bir arkadaşlık ilişkisine benzer; tutku unsuru ilişkide pek söz konusu değildir; birçok evlilik tutku bittikten sonra arkadaşça aşka dönüşür. *Aptalca Aşkta* yalnızca tutkuya dayalı bağlılık yaratılır. *Mükemmel Aşk* tutku, bağlılık ve yakınlık unsurlarını içerir; özellikle romantik ilişkilerde birçok insanın arzuladığı aşk türüdür. *Aşksızlık* ise üç unsurun hiçbirinin bulunmadığı aşk türüdür (Tüfekçi, 2008, s. 14-15).

Lee ise, aşkı *Tutkulu Aşk*, *Oyun Gibi Aşk*, *Arkadaşça Aşk*, *Mantıklı Aşk*, *Sahiplenici Aşk* ve *Özgeci Aşk* (Yüksel, 2013, s. 3) olarak altı başlık altında sınıflandırır. *Tutkulu aşk* fiziksel çekicilik, sevecenlik, iletişime açıklık, ilişkide güvende olma ve ilişkiye güvenle bağlamaya dayalıdır. *Oyun gibi aşk* bağlayıcılığı düşük, eğlencesi ön planda, cinselliğin ve tutkunun önemli olduğu türdür. *Arkadaşça aşk* ihtirasa değil benzerliğe, birbirini gözetmeye ve ilgileri paylaşmaya dayanır, arkadaşlık ön plana alınır. *Mantıklı aşk*, birlikte olunacak kişinin eğitim, meslek, aile gibi bazı özelliklerine göre ilişki yaşanmasıdır. *Sahiplenici aşk* yoğun duygusallığı öne alan, kıskanç, güvensiz, saplantılı ilişkilerdir. *Özgeci aşk* ise, partnerin iyiliğini kendi iyiliğinden çok düşünme durumudur.

Aşk kavramı tarihi seyir içinde “basit/ bayağı aşk ve ilahi aşk olmak üzere iki” (Çavuş, 2004, s. 172) anlam yüklenir. Basit/ bayağı aşk kavramı, karşı cinsin ruhundan ziyade bedeninin arzulandığı aşkı ifade etmek üzere kullanılırken iki cinsin fiziksel arzuların ötesine geçen aşk, ilahi aşk olarak değerlendirilir. Felsefede platonik aşk, Hristiyanlıktaki aşk, romantik aşk ve Freudçu aşk olmak üzere dört farklı anlayış vardır. Bunların ortak noktaları, aşkın yaşamda önemli olan her şey için bir anahtar (Cevizci, 2010, s. 150) olarak görülmesidir. Beğenme, bağlanma, âşık olma gibi duygusal durumların nörolojik ve fizyolojik etkilerini teknolojik gelişmelerle birlikte saptayan bilim insanları beyindeki bazı biyokimyasalların aşkla ilgili olduğunu belirtirler. Aşkın biyolojisiyle ilgili yapılan çalışmalarda âşık olanlar ve olmayanların incelenmesi sonucu, her iki gruptaki kişilerin nörotransmitter, beyin bölgesi işlevi vb düzeylerini farklı olduğu; aşkın obsesif kompulsif bozukluk benzeri durumun tespitine varılır: “Sağ prefrontal korteks emosyonların, bilişsel değerlendirilmesinde baskın olarak rol alırken sol ventrolateral prefrontal kortek ise takıntılı/patolojik/takıntılı aşklar gibi ruminatif özellik gösteren ilişkilerde rol alabilir” (Tufan ve Yalug, 2010, s. 448). Âşık olduğunda “asıl etki, beynin hipotalamus bölgesinden salınan çeşitli kimyasalların etkisiyle vücudun içinde meydana gel[ir].

Fischer'e göre insanlar dopamin¹, oksitosin², vasopressin³, testosteron⁴ ve adrenalin⁵ gibi hormonların karmaşık kimyası" (Atak ve Taştan, 2012, s. 536) aşka neden olur. Hormonların bu özellikleri âşık kişide yanakların kızarması, kalp atışının hızlanması ve ellerin terlemesi şeklinde kendini belli eder.

Kemal Özer'in Şiirlerinde Aşkın Görünümleri

*Sınırlamıyor beni sevda
yalnız senin görüntünle.
Ne sendeki güzelliğe bağımlı
ne benim duygularıma tutsak
birlikte omuzladığımız dünya.*

*Zincirleri yok kafamızda
yalnız birbirimizi düşünmenin
birlikte ürettiğimiz sevinç
çürüyüp giderdi çoktan
paylaşmasaydık başkalarıyla.*

Kemal Özer

Sanat, insanın dış dünyasından beslendiklerini kendi iç dünyasında yeniden üreterek estetik hale getirdiği düşünceleri ve duyguları ötekine aktarma yöntemidir. Hem bireysel hem de toplumsal zeminde inşa edilen sanat, sanatkârın duygusal yoğunluğunun dışavurumudur. Cumhuriyet Döneminin 1950'li, 1960'lı, 1980'li yılları gibi önemli dönemeçlerinde eserler veren Kemal Özer toplumsal düzlemin kendi tinsel varlığına yansımalarını şiir formuyla aktarmayı tercih eder. Şiire başlamadan öykü türünde eser vermeye çalışır; ancak kurguladığı metinlerinde günlük olayları ve durumları içten ve sanatkârane anlatamadığını düşündüğünden bu türden vazgeçer. Daha sonra sadece kendisini değil, dönemdeki tüm gençler gibi arkadaşlarını da etkisi altına alan, ana çizgilerini Sartre, Camus, Ionesco, Beckett okurluğunun belirlediği serüvende şiir yazmaya ve dergi çıkarmaya başlar.

1950'li yılların düşünsel düzenine ve edebi anlamda İkinci Yeni ortak başlığı altında toplanan anlayışla aşk, cinsellik, mitolojik unsurlar ve bunların çağrışım alanları gibi konuların ön planda olduğu şiirler kaleme alır. İkinci Yeni anlayışının etkisiyle kurguladığı metinlerini *Gül*

¹ Dopamin âşık birinin karşısındaki insanı aklından çıkaramamasından ve ona büyük bir tutkuyla bağlı olmasından sorumludur. Büyük bir tutkuyla yeni âşık olmuş kişilerin beyinlerinde dopamin üreten hücrelerin aktivitesinde artışlar olduğu kanıtlanmıştır (Atak ve Taştan, 2012, s. 536).

² Oksitosin, 9 aminoasitten oluşan (cysteine - tyrosine - isoleucine - glutamine - asparagine - cysteine - proline - leucine - glycine) peptid yapılı hormondur. Beraber sosyal yaşam, tanışma, empati yapma ve güven duyma davranışlarının temelini oluşturur. Çoğunlukla kadınlarda cinsel ilişki sırasında, karşı cinsten etkilenme ve partnerle kurulan fiziksel temas ile artar (Erbaş, 2013, s. 43).

³ Vücutta su tutulumunu sağlar. Saldırganlık, kan basıncı ve vücut sıcaklığının düzenlenmesinde görev alır.

⁴ Testosteron erkeklerde ve kadınlarda cinsel aktivite, libido, sosyal davranışlar, saldırganlık, bilişsel işlevler, uyku kontrolü ve iyilik halinin düzenlenmesinde rol oynar. Testosteron yetmezliği yorgunluk, libido azalması, çabuk sinirlenme, uykusuzluk ve depresyon gibi nöropsikiyatrik problemlere yol açar (Kartalçı, 2010, s. 457).

⁵ "Adrenalin âşğın kalp atışının hızlanmasından ve terlemesinden sorumludur" (Atak ve Taştan, 2012, s. 536).

Yordamı, Ölü Bir Yaz ve Tutsak Kan kitaplarında toplar. 1960 askeri darbesi ve beraberinde gelen yeni anayasa ile birlikte Türkiye'nin toplumsal çehresi değişmeye başlayınca Toplumcu edebiyata yönelir. 1973 yılında güncel olayların şiirleştirildiği ve toplumcu yönün ağır bastığı Kavganın Yüreği başlıklı kitabı yayımlanır. Ardından toplumsal içerikli şiirlerinin yer aldığı Yaşadığımız Günlerin Şiirleri (1974), Sen de Katılmalısın Yaşamı Savunmaya (1975), Geceye Karşı Söylenmiştir (1978), Kimlikleriniz Lütfen (1981), Araya Giren Görüntüler (1983), Sınırlamıyor Sevda Beni (1985), İnsan Yüzünün Tarihinden Bir Cümle (1990) Bir Adı Gurbet (1993), Oğulları Öldürülen Analar (1995), Onların Sesleriyle Bir Kez Daha'da (1999), Sevdalı Buluşma (2005), Temmuz İçin Yaralı Semah (2008) adlı kitaplarını çıkarır. Bu eserlerde yaşadığı dönemi hem siyasi sürecini hem de bu sürecin insan psikolojisi etkilerini kendi bakış açısı ve dünya görüşü ile sunar. “Şiiri estetik olmaktan çıkarıp toplumsal ve siyasi mücadelenin bir aygıtı olarak gören bir anlayış içerisine” (Aydoğdu, 2017, s. 91) girer. Ayrıca bu dönemde “ideolojik bakımdan herhangi bir sapma olmaksızın yeni konular ve yeni anlatım tarzları bulmak suretiyle şiirini diri ve güncel tutma yönünde bir çaba” (Kolcu, 2010, s. 605) içerine de girer.

Kemal Özer, bu metinlerinde insanın hayattan beklentilerini, umutlarını, acılarını fiziksel, ruhsal, psikolojik, sosyolojik ölüm türleriyle dile getirirken aynı zamanda umutsuzluğa da karşı çıkar. Bunu aşkın büyümlü yapıdaki iyileştirici gücüyle başaracağına inanır. Onun şiirlerinde aşk, “aşk merkez kuvveti etrafında dönen her şey” (Gönül, 2018, s.1009) haline gelir ve evrensel değer taşıyan bu tema çoğu zaman ölüm, yalnızlık, kıskançlık, toplumsal değerlerin aktarımı temalarının çerçeve anlatısı olarak kullanır. Kemal Özer'in şiirlerinde şairin yaşama bakış açısındaki değişime bağlı olarak iki farklı şekilde incelenebilir:

- İkinci Yeni anlayış ile yazdığı şiirlerde aşk
- Toplumcu gerçekçi anlayış ile yazdığı şiirlerde aşk

İkinci Yeni şiiri tarzında yazdığı Gül Yordamı, Ölü Bir Yaz, Tutsak Kan kitaplarında aşk başlığına dâhil olan metinlerde aşk duygusundan ziyade cinsel arzular ön plandadır. Eril şiir öznesinin sesinin duyulduğu mısralarda kadın biyolojik varlığından ziyade ‘hayal edilen’ kişi olarak şiire girer. Bu durumda cinsellik şiir öznesinin hayalinde, zihnindeki kadınla yaşanır ve aşk, duyguların paylaşımından uzaklaştırılarak tek yönlü cinsel tatmine dönüşür. Otağ şiirinde yer alan “sen benim dargınımın sevişme otağına” (Otağ, s. 36) mısramında belirtildiği üzere kadın şiir öznesinin yatağına dargın/ ilgisiz/ uzaktır. Dargın, yatağa/otağa uzak olan sevgilinin hayal edilen kadın oluşu, şiirin son bendinde daha da belirginleşir:

sen bana bir yakınlık bir ateş yakınlığı
kendi kendine yanmış kimseyi ısıtmayan
desinler ona kaçtı bırakıp yalnızlığı
daha hiçbir kaçağın işlemediği suçtan
ararak şapkasını sonsuzluğa açılan (Otağ, s. 37)

Ateş aydınlatma, ısıtma, arındırma özelliklerinin yanında insanı var eden dirim vasıtalarındandır. Dolayısıyla ateşle canlılık, canlanma, harekete geçme arasında bağ vardır. Ateşin ortaya çıkması için sürtünmenin gerekliliğinden yola çıkan Bachelard cinsellik, sürtünme ve ateş arasında ilişki kurar. Bu ilişki çerçevesinde değerlendirildiğinde sevgilinin yokluğu, yatağa/sevişme otağına dargınlığı, ateşi iki cinsiyetin/bedenin ortaklaşa yakmaya uzaklık söz

konusudur. Dolayısıyla sevgiliyle kurgulanan “sevişme ateşin nesnel olarak yakılmasına yönelik” (Bachelard, 1995, s. 29) olarak beklenen sonucu vermez. Ateşini aktaracak nesne bulamayan şiir öznesinin tek başına yaktığı ateş ise ikisini de ısıtmaz. “Isı açısından cinsel ayırım çok belirgin biçimde bütünleyicidir. Dişilik ilkesi yüzey ve kaplama ile bir kucak, barınak ve ılıkılık ile ilgili bir ilkedir” (Bachelard, 1995, s. 57). Kendisini saracak ve kaplayacak dişil ısı bulamayan şiir öznesi ateşini söndürdükten sonra gene bir ateş yakma yakınlığında hayal edilen sevgiliye kaçar.

Karanlığa Saygı şiirinde de şiir öznesi cinselliğin yöneldiği nesneyle yan yana değildir; hayalde/zihinde kurgulayarak yaşanan cinsellik söz konusudur:

uzak olmak bu benim dediğim
 aramızda vazgeçilmez bir ilgi
 seni ne vakit öpsem yakın değilim
 düşman mı gösterir yan yana gelmemizi
 o giysiler onları birer birer giydim (Karanlığa Saygı, s.32)

İlk bentte şiir öznesi ile nesnesi arasındaki ilişkinin birbirine uzakta gerçekleşmesi, öznenin nesneyi ne zaman öpse aslında yanında olmaması gibi ifadeler hayalle ve zihinde kurgulananla sevişmeyi işaret eden açarlardır. Özne ile nesnenin arasındaki vazgeçilmez ilgi de bu açıdan destekler niteliktedir. Zira özne, kendi hayalindeki nesneye istediği her şeyi yaptırırken itirazla karşılaşma ihtimali yoktur. Özne istemediği müddetçe nesne ona arkasını dönemez, ondan vazgeçemez; “düşman mı gösterir yan yana gelmemizi” mısralarıyla isteme sonrası tatmin ve bu durumun reddi işaret edilir. “Düşman” kelimesiyle şeytana atıf yapılır. Zira insanlar tarafından istenmeyen şeylerin akla getirilmesi, yapılması gibi durumlardan şeytan sorumlu tutulur. Bentte kişinin yanında olmayan kişiyi öpme ve hayalde birlikte bulunma eylemi şeytana yüklenir. Yan yana gelmeyi şeytanın gösterdiğini dile getirmesi, vazgeçilmez ilgi sonrası giysileri birer birer giymesi, şiirdeki öznenin nesneyle birliktelik yaşayıp yaşamama isteği arasında çelişik durumu gösterir. Bu çelişik şiirin bütününde vardır. İkinci bentte “görmemek gibiyiz bir daha aynı ili/ aynı yabancılarız açılan sonsuzluğa” (Karanlığa Saygı, s. 32) mısralarında da sevgili görünmez varlığını devam ettirir. Aynı mekânı aynı ili paylaştıkları halde orayı aynı bakış açısıyla ve eşit koşullarda görememeleri, ilk bentte belirtilen birbirlerine uzaklığa ve aralarındaki vazgeçilmez ilgiye göndermedir.

İkinci bentte yer alan “kaçırılmış bir tren soluk soluğa/ öldürmenin saat dokuz treni” (Karanlığa Saygı, s. 32) mısralarında “öldürme” kelimesinden hareketle cinsel zevkin üst seviyeye geldiği söylenebilir. Burada ölüm, tam orgazmı eşdeğer bir kullanıma sahiptir. Bir sonraki bentte geçen “sana yönelmiş atımın dizginleri/ benim şehrim atsız dolaşmanın ilk şehri” (Karanlığa Saygı, s. 32) mısralarındaki “at” sözcüğüyle de yine orgazma ve cinsel birleşmeye atıfta bulunur. Çünkü at, “kedi gibi tüm memeli hayvanlar ruh çözümleyimde ‘erkeği’, cinsel ilişkiyi simgeler” (Gökmen, 2001, s. 116). Şiir öznesinin atımın dizginlerinin şiir nesnesine yönelmesi de cinsel isteğinin ifadesidir. Fakat “benim şehrim atsız dolaşmanın ilk şehri” mısraından hareketle öznenin kendi cinsel yaşamını yetersiz gördüğü söylenebilir.

Ağıt Sonrası’nda şiirinde şiir öznesi, sevgilinin uzakta oluşundan yakını ve yakın temasta bulunmak ister. Sevgilinin kendisine baktığı zaman vücudunda meydana gelen değişimi, “ay altındaki barut kesigi”ne benzetir:

senin bana bakışın o ne vakit ışısa
 her yanım ay altında çılgin barut kesigi
 vurur bozgunlarımı yankısız karanlığa
 ülkesinden atımın sürer çıkarır beni (Ağıt Sonrası, s. 52)

Karanlığa Saygı'da beden atsız dolaşmanın şehri olarak tanımlanırken; bu şiirde sevgilinin bakışı, her yanında barut kesigi oluşan özneyi atının ülkesinden çıkarır. At, cinsel istek olarak değerlendirildiğinde, sevgilinin bakışı bu isteği harekete geçirir. Son bentte ise sevgiliyle yakın temas kurmadan gerçekleşen istek “sürgün uğultu bitsin kanıma uzaklardan/ bitsin ağıt sonrası binlerce batık şehir/ seni bir deniz gibi dudaklarıma çarpan” (Ağıt Sonrası, s. 52) mısralarıyla uğultuya benzetilir ve özne tarafından uzaktan yaşanan durumun son bulması istenir. Sevgilinin bakışı *Uğraksız* şiirinde de özneyi, benzer bir durumla karşı karşıya bırakır:

bir bakış sularında ne çok yıkandı durdu
 neler taşıdı heybem av teri yel kırığı
 üzengisiz taylardan süvari çabukluğu (Uğraksız, s. 48)

Ancak şiir öznesi, *Karanlığa Saygı* şiirinde olduğu gibi cinsel yönünü yeterli görmez. *Uğraksız*'da at yerine atın yavrusu olan tayın tercih edilmesi ve üzengi kelimesinin kullanılması dikkat çekicidir. “Eyerin iki yanında asılı bulunan ve hayvana binildiğinde ayakların basılmasına yarayan, altı düz demir halka” (Türkçe Sözlük, 2005 s. 2069) anlamına gelen üzengi sayesinde at üzerinde ayakta durulabilir ve daha kuvvetli vuruşlar yapılabilir. Bu nedenle üzengi kullanan atlı savaşçı, atını üzengisiz olandan daha etkin kullanabilir. Şiirde tayı niteleyen üzengisiz sıfatından cinselliğin olgunluğa ermediğini ve öznenin kendisi tarafından eksik bulunduğu anlaşılır.

Kemal Özer'in bu şiirlerinde aşk, cinsel yönelimden kurtulamaz ve basit/bayağı diye tasnif edilen aşk çerçevesinde değerlendirilebilir. Özer'in İkinci Yeni tarzında yazdığı şiirlerinde aşk, “bedenin karşısındaki aynadan görülen boşluğu doldurma gereksinimi” (Eradam, 2004, s. 75) gibidir. Şiir öznesinin boşluğa yüklediği anlamların tekrar kendisine yansması, kendisiyle bütünleşme arzusunun sonucudur. Cinsel çekiciliği ve yakınlaşmayı (hayalde) esas alan bu şiirlerde bağlılık, sevgi, anlayış ve sorumluluk duyguları söz konusu değildir.

Şairin toplumcu şiire geçişiyle birlikte aşk da nesnesini kadının hayalinden ziyade bedenen ve ruhen ‘gerçek varlığına’ yönelir. Fakat bu yönelimde kadın sadece bir beşer (ten, deri) değil, erkeğin arkadaşı, yoldaşı ve aynı zamanda toplumsal kavgada yer alan bir *insandır*. Şiir öznesinin kadınla ilişkisi Robert J. Sternberg tarafından önerilen Üçgen Aşk kuramındaki hem arkadaşça aşk hem de romantik aşk unsurlarını içerecek biçimdedir. Şiir öznesi, hayatla kurduğu bağı sevgilinin varlığı doğrultusunda devam ettirir. *Yıllardır* şiirinde şiir öznesi, geçmiş ile şimdinin ayrım noktasını gün değişimi olarak adlandırır. Sevgilinin varlığı yeni başlangıçların habercisidir; şiir öznesi tarafından yıllardır yaşanan sokağa, oturlan sofraya, yatılan yatağa, o döneme ait kaygılara “hoşça kal”; yeni sevgiliye ve yeni hayata “hoş geldin” denir:

Yıllardır girip çıktığım sokak
 belki de bakmayacak yüzüme,
 bir daha anmayacak adımları
 taşıdığım gökyüzü başımın üzerinde,

oturduğum sofraya, sığındığım yatağa
 üstesinden gelemediğim kaygılar
 hepsine hepsine hoşça kal hoşçakal
 demeli bu gün değişiminde.

Ve hoş geldin demeli sevgili
 senin yüzün, ellerin ve sesinle
 kanımda ışıldayan her şeye (Yıllardır, s. 431)

Özellikle “sofra ve yatağa” değiştirmek yeni aileye geçişi işaret eder. Buluşmanın ve kavuşmanın imlendiği sofraya, aile üyelerinin bir arada olduğu, birbirleriyle paylaşımlarının bulunduğu, birlikte ya da ayrı geçirilecek vakitlerin planlandığı mekân ve zaman; aileyi bir araya getiren düzenlerden biridir. Kişinin özeline ait değerlerin nesnel karşılığı olan yatağa, tek ve iki kişi olma arasındaki geçişin de nesnesi/mekânıdır. Yatağın/yatağının değişmesi özeline başka kişiye aktarılması, önceki kişiyle ve durumla ilişkinin kesilmesidir. Şiirde geçen “oturduğum sofraya, sığındığım yatağa” ifadeleri, içinde öznesinin önceki hayata, düzene, *sevgiliye/eşe* hoşça kal deyişini, veda edişini barındırır. Bu vedada geçmişe kırgınlık ve kızgınlığın olmayışı, “hoşça kal” deyişten anlaşılır. Ancak yeni bir güne geçiş olarak görülen bu değişimde “Yıllardır girip çıktığım sokak/ belki de bakmayacak yüzüme” mısralarında geçmişin bu vedadan memnun olmadığı anlaşılır. Şiir öznesinin yıllardır girip çıktığı sokağa/ eve artık gitmeyeceği *Bulamayacaklar Beni* şiirinde de söz konusudur. *Yıllardır* şiirinde mekân değişikliğini sofraya ve yatağla belirten özne, *Bulamayacaklar Beni* şiirinde adresinin ve telefonunun değiştiğini, eski yaşamından sıyrılarak yeni sevgilinin yanında olduğunu açıkça söyler:

Bulamayacak beni arayanlar
 bunca yıllık adresimde,
 alıştıkları telefon numaralarından
 sesime ulaşamayacaklar hiçbiri.
 Bulamayacaklar beni sevgilim
 senin sınırlar ve engeller aşan
 yüreğinin çarpmadığı yerde,
 gün ışığıyla yıkanan
 sesinin çınlamadığı yerde (Bulamayacaklar Beni, s. 430)

Alışıldık adresten ayrılmak ve eski telefon numarasını kullanmamak şiir öznesinin yeni bir kendilik kurma aşamasında geçişini işaret eder. Artık birey için yeni adres, sevgilinin yüreğinin çarptığı ve sesinin yankılandığı yerlerdir. *Yıllardır*’da hayatındaki insanları ve mekânları değiştiren şiir öznesi “*hoş geldin*” dediği sevgilinin/kadının varoluşunu yüceltir. Benzer söylemler sevgilinin yüreğinin çarpmadığı yerde ve zamanda kendisinin de bulunmadığını ifade ettiği *Yokluğun* ve *İkiz Doğum* şiirlerinde de mevcuttur:

Seninle birlikte yokluğun da indi
 uçağın merdiveninden. Ordaydı, elimi
 kaldırıp salladığımda sana. Bir ayna çıkarıp
 son kez kendine baktığında. Bir camın
 iki yanındayken, daha bir araya
 gelmemişken o akşam. Ordaydı, sevinçle
 sıçradığında küçük bir kız çocuğu gibi havaya.

Doğum telaşının yanibaşındaydı, yerinde duramayan
 bir şaşkınlığa bitişik, sevinci gölge düşürerek
 sınamaya hazır. Ordaydı, incecik bir sızıyla
 zaman zaman yoklayıp da anımsatmak için kendini (Yokluğun, s. 635)

Yokluğun şiirinde şiir öznesi sevgilinin kendi yanına gelirken uçaktan inmeden önceki duygularını aktarır. Bu şiir aşkın mekân, zaman ve nesne ayrımı yapmadan her şeyle anlatılabileceğini gösteren örneklerden biridir. *Yokluğun*'da da sevilen ve seven kişi/şiir öznesi aşkı, bir yolculuğun/birbirlerine “yokluk”larının son bulmasının içinde eritirler. İlişkiyi güven ve arkadaşça duygularla besleyerek herhangi bir cinsel arzudan uzak tutarlar.

İkiz Doğum şiirinde *Yokluğun* şiirinde olduğu gibi uçak yolculuğunun sonlanmasıyla sevende bıraktığı etki söz konusudur. Metinde, sevgiliden ayrılan özne, onun gelişle yeniden doğumu yaşar. Aşk, iki kişiyi “birbirine bağlamak, çiftleştirmek ve birlikteliklerini sağlamasını yanı sıra onların birbirleriyle özdeşleşmelerini, kişiliklerinin karşılıklı olarak yansıtılmasını ve birlikte yaşama[larını]” (Baudrillard, 2004, s. 83) kökürler. Bu birlikteliğin olmaması hem seven hem de sevilen için sadece fiziksel değil; aynı zamanda ruhsal eksilme, bir yanını kaybetmedir. *İkiz Doğum*'da sevgiliyi beklemenin doğum öncesindeki heyecanı ve sancıyı yaşattığı dile getirilirken, art anlamda ruhsal tamamlanmayı, yeni bir yaşamın dünyaya geleceğini de haber verir.

Camın ardında o akşam, bir doğum öncesiydi
 beklediğim. Yere degen tekerlekleri uçağın
 bir nokta koymayacaktı çünkü yolculuğa (İkiz Doğum, s. 625)

Uçağın inişe geçmesi yolcular açısından yolculuğun sonunu ifade etse de şiir öznesi sevgiliyle birlikte yeniden doğmanın müjdesini alır; “beklenenle bekleyen aynı anda doğmuştu” (İkiz Doğum, s. 625) mısraı, bu doğumun sadece sevenin değil aynı zamanda sevilenin de yeniden doğumu olduğuna işaret eder.

Soru ve Karşılık şiiri, sevgilinin tavırlarıyla sevene kendinde ne bulduğunu, onu diğerlerinden ayıran özelliğinin ne olduğunu sorması ve bu soruya verilen cevapla kurgulanır. Şiir öznesinin sevileni tanımlarken kullandığı ifadeler arkadaşça aşkı işaret eder:

Sesle değil, belki titreşen bir kirpik kıvrımıyla soruyorsun:
sende ne bulduğumu? Tatmadığım bir genişlik, -diyorum-
düşünmediğim bir koku, aklımdan bile geçirmedğim
ama içine çekip alan benzersiz bir öykünün yol arkadaşlığı.

Genişlik: yıkıntılardan arta kalmış değil, ağaçların
kayıllara çekilip yeri göğü bir çayır yeşiline bıraktığı.

Koku: tohumu toprağa düşmeyen, rüzgârı çiçeklerin
dallarından esmeyen, görüntü ve nesneden bağımsız.

Yol arkadaşlığı: tarihin el değiştiren uçsuz bucaksızlığına
bir kenti elinden tutup yürüyen küçük bir öyküyle yanıt.

Ne diyebilirim başka, yeni bir soru gölgesi düşürmeden kirpiğine
(Soru ve Karşılık, s. 636)

Şiirde sevgilinin diğer kadınlardan ayrı tutulması genişlik, koku ve yol arkadaşlığı üzerinden vurgulanır. Böylece *Yıllardır* şiirinde geride bırakılan hayatta bulunmayanlar da özetlenir: Daha önce tadılmayan bir genişlik, düşünülmeyen koku ve benzersiz öykünün yol arkadaşlığı. Özellikle koku ve yol arkadaşlığı, hayallerini sevgiliyle birlikte gerçekleştirme bağlamında aynı yöne baktıklarını da imler.

Aşk ve sevgili, Özer'in toplumcu şiire yönelmesiyle birlikte toplumsal ilişkilerin tamamlayıcı ögesi haline gelirken sevme sebebi de bu bağlamda rasyonelleşir. Onun bu dönem şiirlerinde aşkın hem özneleri hem de nesnelere toplumsal olanla ilişki içindedir. Aşkın ön plandaki özgeleğinin arkasında toplumcu bilinç bulunur. "Sınırlamıyor Beni Sevda" kitabının sunu şiirinde, özne aşkın ve sevginin sadece iki kişi arasında sıkışıp kalmadığını, sevgiliyle birlikte omuzlanan dünyada üretilen sevincin başkalarıyla paylaşılması gerekliliğini dile getirir:

Sınırlamıyor beni sevda
yalnız senin görüntünle.
Ne sendeki güzelliğe bağımlı
ne benim duygularıma tutsak
birlikte omuzladığımız dünya.

Zincirleri yok kafamızda
yalnız birbirimizi düşünmenin

birlikte ürettiğimiz sevinç
 çürüyüp giderdi çoktan
 paylaşmasaydık başkalarıyla (s. 425)

Şiirde geçen “Zincirleri yok kafamızda/ yalnız birbirimizi düşünmenin” mısralarında geçen zincir, rahat hareket edememe ve tutsak olmayı işaret eder. Böylece aşk, iki kişilik ilişkinin dışında değerlendirilir. Birbirine sadece tutkuyla bağlı olan; ama sadece birbiri için yaşayan ve diğerlerinin mutluluğuna dair herhangi bir şey yapmayan çiftlerin birliktelikleri eleştirilir. Zincirlerden kurtulmanın yolu ise sevgiyi birlikte paylaşırken başkalarını da unutmamak olarak gösterilir. Şiir öznesi kendi ilişkisinde zincirlerin bulunmadığını sevdanın yalnızca sevgilinin görüntüsüyle sınırlanmaması, sevilenin güzelliğine, sevenin tutkusuna bağlı olmaması gerekliliğini dile getirir. Bu şiirde sadece tutkuya bağlı olarak aptalca aşka karşı çıkış söz konusudur. Çünkü aşk, dış görünüşten ve sadece iki kişilik olan tutkudan çok daha fazlası olarak değerlendirilir: Şiirde aşk iki kişiden doğan sevincin paylaşılması ve dünyayı birlikte omuzlamaktır. Bir şeyi omuzlamak onu kaldırmak, yüceltmek, değerini arttırmak için çaba sarf etmektir. *Sınırlamıyor Beni Sevda* şiirinde özne, âşık olmanın dünyaya değer katmaya yönelik eylemlere engel olmadığını/olmamasını belirtir. *Yan Yana İki Ülke* şiirindeki “Geldiği vakit hasat günleri/ iki ayrı ağızda aynı anda/ beliren bir gülümseme gibiyiz sizinle/ ve iki ter damlası gibiyiz alında/ elbirliği ile üretilip/ kardeşçe bölüşülen bir dünyanın” (Yan Yana İki Ülke, s. 444) bendinde de benzer durum söz konusudur. Her iki şiirde de kadına, bedeninden ziyade *üretim, paylaşım, ter, kardeşçe bölüşmekten* hareketle, yaşanan dünyayı yorumlama bakımından değer kazandırılır. *Soru ve Karşılık* şiirinde belirtildiği gibi kadın/eş, aynı öykünün yol arkadaşı olarak görülür.

Özer’in ikinci dönem şiirlerinde sevgili, yaşanan ve yaratmak istenilen dünyada geleceğe yönelik ümidin parçasıdır; arzulanan geleceği kurma amacıyla girişilen mücadelenin itici gücüdür. Kadına duyulan aşkla yeni bir dünya yaratmaya duyulan aşk arasında koşutluk vardır. Aşk, yaşamın ve siyasal mücadelenin birbirini tamamlayacağı biçimde kurgulanır. Sevgilinin bedeni artık cinsel arzunun yöneldiği bir nesne olmanın ötesinde geleceğe yönelik inancın, kazanılacağına inanılan siyasal mücadelenin ve kurulacak yeni toplumsal düzenin parçası haline gelir. Sevgiliye yargıçlık görevinin yüklendiği *Sevgilim Sürçersem* şiirinde öznenin sevgiliden istediği şey, onunla baş başa vakit geçirmekten ziyade, toplumun acılarını unutmada durumunda kendisini yargılaması, bu bilinci yeniden hatırlatmasıdır:

Sevgilim sürçersem bir gün
 tökezlersem yargıla beni,
 öldürülen oğulların acısıyla
 sokaklarda omuz omuza yürüdüğün
 analar adına yargıla,
 boğulanlara maden ocaklarında
 götüremediğin hava adına,
 ağızlarına değdiremediğin
 su adına, süt adına

yaralılarla öksüzlerin

Bir gün gelir de hani
 çıkarırım gülüşümün gerisinden
 diye üzerine titrediğin
 o yıldızlı o pırıl pırıl
 gözyaşı damlası var ya
 işte onun adına sevgilim

Daha hiç el değmemiş
 bir toprağı bir göğü bir sevinci
 katarız biz de bu dünyaya
 diye canınla beslediğin
 o yemişler yemişi o güzeller güzeli
 umut menevişi var ya
 işte onun adına yargıla beni (Sevgilim Sürçersem, s. 472)

Sevgilim Sürçersem şiirinde aşkın ve sevgilinin âşık üzerindeki iradesinin bilincini etkileme, biçimlendirme, yoğurma, birlikte varolma özelliği söz konusudur. Zira bu metinde aynı amaç etrafında birleşen kişilerden biri, toplumun yaralarına duyarsız kalması halinde diğerinin bu hususta kendisini uyarmasını hatta yargılamasını ister. Bu durumda aşk hem şiir öznesine hem de sevilen kişiye şahsiyet kazandıran, ona kıymet veren yüceliği ifade eder. Toplumsal ideallerin ve sorumlulukların unutulması ihtimali üzerinden kendine yardımcı olma vazifesi de yükler. Benzer durum *Bir Düşün* şiirinde de vardır; özne sevgiliye çağrıda bulunur. Ürün kaldıran emekçinin sevincine dâhil olmalarının kendilerini ne kadar yoksullaştıracağını düşünmeye davet eder:

Bir düşün sevgilim
 nasıl yoksul düşerdik kimbilir
 ekip biçen biz değiliz diye
 sevincine katılmasaydık
 ürün kaldıranların.
 Gök ne kadar daralırdı, bir düşün,
 sevdadan söz açmayan türküleri
 kaçınsaydık söylemekten (Bir Düşün, s. 445)

Şiirde, ekip biçen ürün emekçinin yanında olmamayı yoksulluk olarak değerlendiren özne/âşık, onlarla iç içeliğin sevdayı yaşamalarına engel teşkil etmediğini söyler. Sevdadan söz açmayan türküleri söylemenin insanı bunalacağına dillendirir. Zira insan ruh haline göre davranır;

seviyorsa sevdadan söz eden şeyler okumayı, yazmayı, dinlemeyi tercih eder. Sevdadan söz açmayan türkülerini söylemekten kaçınmak yani âşık olmaktan çekinmek, hayatı bunaltıcı hale sokar; “gök ne kadar daralardı” mısraı da bunun işaretidir. Bu mısra ile şiir öznesi, sevgilinin tüm umutsuzluklarının, karamsarlıklarının yenilmişliklerinin karşısına umut olarak toplumla bir arada olmayı çıkarır. Emekçinin yanında bulunmak, onun yaşam sevincinin, hayata bağlayan unsurların parçasıdır. Benzer durum *Biz Ancak* şiirinde de söz konusudur; özne sevgisinin çoğalacağı vakti şu şekilde anlatır:

Biz ancak o vakit
sokaklarda dal bedenli
sevda çağında kızlar
yürüyorsa duraksamadan
dişleri birbirine kenetli
yürüyorsa üstüne üstüne
faşist saldırganlığın
ve grevci işçilerle kol kola
en önündeysel halayın
biz ancak o vakit

Ve daha yirmi yaşında
öğrendiyse alnıyla gülümsemeyi
ve daha yirmi yaşında
yirmi yüzyıl yaşamış gibi özverili
duvağını sarıyorsa yarasına
ve her şeye fiyat biçen dünya
satın alamıyorsa körpeliğini
biz ancak o vakit
söyleyebiliriz sevdamızın
yeni kovanlar için oğul verdiğini (Biz Ancak, s. 473)

Şiir öznesinin sevdiğiyle ilişkilerinin “oğul verdiğini” görmesi, yürüyüş yapan, grevci işçilerle kol kola olan, eyleme katılıp halay çeken, her şeyi madde olarak değerlendiren anlayışa karşı çıkan, topluma ve emeğe duyarlı gençlerin bulunması ile ilişkilendirilir. *Yarına Selam* şiirinde de sevgiliyle aynı yolda yürüyen iki dava arkadaşı oldukları ifade edilir:

El ele tutuştuk sevgilim, bizi de sınıadı bilenmiş orağıyla
emek kardeşliğinin rüzgarı bir daha eksilmedi alnımızdan (...)
Yeni bir renk katmak için her yağmur sonrası gökkuşağına

kıvılcımlar saçan çeliğe su vermek için gözyaşımızdan

yaşamı düğüne dönüştürmek, hak edilmiş mutluluğa

bir gelin ışıltısı devşirmek için yüreği aşılı her kızdan

Hepsini bizde bir araya getirdi bu sevdalı buluşma

yarına bir selam, kızılığın yıllar sonra da ışıyacak yıldızdan (Yarına Selam, s. 603)

Birlikte yaşamaya, ortaklığa ve paylaşımına doğru giden bir aşk vardır. Aşk büyük dönüştürücü olarak yaşanılır ve tüm dünyayı içine alır. *Girse de Aramıza* şiirinde “Girse de aramıza gölgesi/ zaman zaman bir dikenli telin” (*Girse de Aramıza*, s. 446) diyen öznesi sevgiliyle –düşünce bağlamında- birlikteliklerine zarar vermek isteyenleri dikenli tele benzetir. Bu dikenli teli “yanıt değil mi yan yana gelmemiz/ kendi kabuğunda yaşayanlara” (*Girse de Aramıza*, s. 446) mısralarıyla toplumsal duyarlılığını kaybederek kabuğuna çekilenler olarak tanımlar, onları eleştirir.

Kemal Özer’in şiirlerinde, şairin düşün ve ideoloji dünyasındaki değişime paralel olarak aşkın nesnesine bakış açısı farklılaşır. İkinci Yeni etkisinde kalarak yazdığı şiirlerinde öznelere cinsel eğilimi, fiziksel birlikteliği sağlayamadıkları bir sevgiliye yöneliktir. Ancak toplumcu şiire geçişle birlikte aşkı yaşama ve algılama biçimi değişir. “Âşık olan, kimliği ile (...) değişime uğramak zorundadır ki bu aşkla ortaya çıkan aşkınlığı bir mana teşkil etsin” (Gültürk Uysal, 2018, s. 954). Dolayısıyla artık aşkın öznelere, nesnelere bir yönüyle Türkiye’deki insanların yaşantısından kesitlere dâhil olurken; diğer yönüyle dünyadaki gelişmelere bağlanır. Bu dönemde aşk, gerçekçi zeminde; mevcut duruşa uygun kadın figüründe; ulaşılabilir somut bir kadın/sevgili/eş ile birlikte yaşanır. Aşkın nesnesi, devrimci kızlar ve kadınlar özelinde ele alınarak idealize edilir.

Sonuç

Edebiyat siyasal ve sosyal olayların doğrudan ya da imgeler aracılığıyla yansıdığı sanat dallarından biridir. Türkiye’nin toplumsal çehresinin değişmeye başladığı zamanlarda bireysellik, yerini başkalarının da sesi olmaya yönelen söyleme bırakır. Bu süreçte Türkiye’deki siyasal düzen araştırılmasına bağlı olarak yaşamın siyasallaşmaya başlaması; Nazım Hikmet’in kitaplarının yeniden yayınlanmasının ve okunmasının artması toplumsal kavgada etkin yer alan şairlerin sesinin yükselmesine yol açar.

Dönemindeki dönüşümlere kayıtsız kalmayan Kemal Özer’in edebî anlayışında yeni ufuklar açılır. O, artık toplumsal ilişkilerin merkezinde yer alan kavgayı, şiirinin devrim alanı olarak görür; başta Nazım Hikmet olmak üzere marksist sanatçıların düşüncelerini ve eserlerini takip eder. Böylece Tutsak Kan kitabının yayınlanmasından sonra şiire yaklaşık on yıl ara veren sanatkarın şiir serüveni yeni bir devreye girer; İkinci Yeni’den edindiği dilsel deneyimi toplumcu içerikle bütünleştirir. Artık evrensel değer taşıyan temalardan olan ve çoğu zaman ölüm, yalnızlık, kıskançlık, toplumsal değerlerin aktarımı temalarının çerçeve anlatısını oluşturan, bireysel tutku niteliğindeki aşkı bile toplumsal duyarlılıkla birleştirmeyi tercih eder. Şairin dünyasındaki düşünsel ve ideolojik değişime paralel olarak aşkın nesnesine bakış açısı da farklılaşır. İkinci Yeni etkisinde kalarak yazdığı şiirlerinde, şiir öznelere cinsel yönelimi fiziksel birlikteliği

sağlamadıkları bir sevgiliye dönüktür. Toplumcu gerçekçi anlayış ile yazdığı şiirlerde ise aşkın özneleri ve nesnelere bir yönüyle Türkiye'deki insanların yaşantısından kesitlere dâhil olurken; diğer yönüyle dünyadaki gelişmelere bağlanırlar. Bu dönemde aşk gerçekçi bir zeminde, idealize bir kadın/sevgili/eş motifiyle işlenir.

Kaynaklar

- Atak, H., Taştan N. (2012). Romantik ilişkiler ve aşk. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 4, 520-546.
- Aydoğdu, Y. (2017). İkinci yeni'den toplumcu şiire: Kemal Özer'in şiir serüveni. *Turkish Studies*, 12(7), 75-92.
- Ayhan Tarhan, B. ve Bekar, F. (2004). Batı dolayımında aşk temsilleri: romantik ve seyirlik aşk hikâyeleri. *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, 27, 233-246.
- Bachelard, G. (1995). *Ateşin tin çözümlemesi*. Ankara: Öteki Yayınevi.
- Baudrillard, J. (2004). Tutkunun kötülük meleği. *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, 27, 83-93.
- Cevizci, A. (2010). *Felsefe sözlüğü*. İstanbul: Paradigma Yayıncılık.
- Çavuş, R. (2004). Shakespeare'de aşkın farklı kimlikleri. *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, 27, 171-184.
- Eradam, Y. (2004). Aşkın Sözü kördür: Batı'nın aşk pazarı ve paradigmaları üzerine bir deneme. *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, 27, 63-80.
- Erbaş, O. (2013). Oksitosinin fizyolojik etkileri ve klinik uygulama alanları. *İzmir Üniversitesi Tıp Dergisi*, 1, 43-53.
- Gökmen, A. (2001). Bir ruhçözümsel okuma: Tezer Özlü'nün içsel dünyasına öyküleriyle yaklaşım. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 109-124.
- Gönül, G.E. (2018). Sevgi, aşk, karanfil, rakı ve diğerleri: 'yer çekimli karanfil' çözümlemesinden varoluş sözlüğüne. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 7(2), 1004-1030.
- Güçlü, A. ve Uzun E. (2003). *Felsefe sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Gültürk Uysal, A. (2018). İskender Pala'nın Şah & Sultan romanında "hata'i-aşk-iktidar" üçgeninin kavramsal ve simgesel düzlemde çözümlemesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 7(2), 942-955.
- Gürgöz, N. (2010). *Tezer Özlü'nün yapıtlarında aşk-özgürlük-ölüm*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kartalçı, Ş. (2010). Testosteron ve depresyon. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 2(4), 257-472.
- Kolcu, A. (2010). *Kemal Özer'in hayatı, edebi kişiliği ve eserleri üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Öksüz Güneş, E. (2016). *Kemal Özer'in şiirlerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özer, K. (2009). Yaralı karanfil (Toplu şiirler). İstanbul: Kırmızı Yayınları.
- Tufan, A. E. ve Yaluğ, İ. (2010). Aşk femonemi ve sevgi ilişkilerinin nörobiyolojisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 2(4), 443-456.
- Tüfekçi, S. (2008). *Romantik ilişkilerde genç yetişkinlerin aşka ilişkin tutumları ve kişilik özellikleri: transaksyonel analiz ego durumları açısından bir değerlendirme*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

- Türk Dil Kurumu (2005). *Türkçe sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Yakupoglu, M. M. (2004). Batı düşüncesinin temel ikilemi olarak aşk ve cinsellik. *Doğu Batı Düşünce Dergisi*, 27, 13-26.
- Yüksel, R. (2013). *Genç yetişkinlerde aşk tutumları ve yaşamın anlamı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Extended Abstract

Love is the state of emotion that an individual feels towards the image of people, situations or concepts that have the image of ideal lover which he / she has set up in his / her mind and desires. Affecting people primarily psychologically and neurologically and then biologically, love is the subject of research in different sciences with its different aspects. It has an important place in life with its function that gives life energy and accelerates the person. It is a difficult concept to describe due to its subjectivity and effect on every individual.

The direction of art, which is the concrete indicator of a social sensitivity, is directed towards "human". Literary works, which are one of the branches of art that try to understand and explain human beings completely, try to comprehend the individual and social existence of human beings. Kemal Özer started his literary life with the short story essays that he wrote under the influence of Sait Faik Abasıyanık's book *Lüzumsuz Adam*. With his interest to poetry which starts after his orientation towards the story, he starts to reflect the human being in his poems with his individual and social identity. In the world where everything was researched and arranged after the Second World War, he established himself and his work with a literary adventure in search. Özer, who carries social events into his fiction within the framework of love, alienation, loneliness and death themes, reflects love as a frame narrative of death, loneliness, jealousy, and the transfer of social value to his work of arts. This reflection occurs in two ways according to the division in his literary identity: Love in his poems that he wrote with the Second New understanding and love in his poems that he wrote with a socialist realist understanding. In the poems he wrote with the Second New understanding, love is material and is directed towards a lover imagined in line with sexual inclinations. In his poems he wrote with a socialist realist understanding, the object of love turns towards a real woman, and the relationship with this woman mostly expands beyond the individual to encompass social identity.

While Adler considers the concept of love which basically causes changes in the mood of living things, as one of the life tasks of the individual in psychology, Freud is the glorification of sexuality; Harlow attachment behavior; Fromm care, responsibility, respect and understanding; Tennov, temporary addiction and sensitive response of the body towards the loved one, which deactivates cognitive activity; Kernberg defines sensitivity created by the fusion of self and object designs, identification with the other person and idealization of the other person. In neurological studies about love, which has a multi-variable structure, not a single one, with the effect of individual characteristics, hormones and structures such as dopamine, noradrenaline, serotonin, neuropeptide affect the brain and lead people to love and fall in love, and the changes they cause in a person's biology and quality of life are examined. In addition, it is possible to talk about the emotional-spiritual aspect and the physical-material dimension of this concept in connection with psychology, neurology and biology. Emotions such as love, devotion, romance and religious and cultural values come to the fore in the emotional-spiritual direction in which love is thrown out of focus. In the physical-material dimension, which is described as simple / vulgar and mostly associated with the material dimension of love, sexuality, eroticism, physiological and biological effects are taken into consideration and the desire of the body rather than the soul of the opposite sex is in question. This emotional, intellectual or biological interaction, which expresses the identification of a person with someone else, also affects his/her social identity.

In this study, the differences in Kemal Özer's perspective on the object of love in parallel with the intellectual and ideological change in the world of poetry will be evaluated comparatively in a psychological and sociological context. The transition from material-dimensional love texts in which the subjects of poetry are conveyed to a lover whose sexual orientation they can not achieve physical togetherness, to an understanding of love based on a spiritual and emotional bond will be analyzed. The radical distinction of the idealized woman / lover / wife motif will be examined in the social struggle where love from imaginary lovers is brought to a realistic ground.